

HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS EDUSKUNNALLE LAIKSI LASTEN KANSSA TYÖSKENTELEVIENTEN RIKOSTAUSTAN SELVITTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN 2 JA 3 §:N MUUTTAMISESTA

Invalidiliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa: Invalidiliitto pitää tärkeänä, että työnantajilla on mahdollisuus selvittää työnhakijoiden rikostaustaa myös lyhytaikaisissa, enintään kolme kuukautta kestävässä työ- ja virkasuhteissa.

Invalidiliitto pitää tärkeänä, että rikosrekisterilain 6§:n 2 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä on mahdollista jatkossa saada nykyistä nopeammin. Lyhytaikaisia sijaisuuksia tekevän henkilön tulot voivat olla pienet ja työnantajat vaihdella. On tärkeää, että rikostaustaote olisi maksuton.

Huomioita

Vammaisia lapsia koskee koko YK:n vammaissopimuksen läpileikkaava artikla 7, jonka mukaan sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Fyysisesti vammaisia lapsia puolestaan kosketaan pelkästään avustamisen ja hoidon antamisen yhteydessä muita lapsia enemmän. Tämä lisää riskiä myös hyväksikäytölle tai häirinnälle, jolloin rikosrekisteriotteen pyytäminen kaikissa sote-palveluissa pitää olla selviö.

Lakiesityksen kohdassa 4 ”Ehdotukset ja niiden vaikutukset”, hämmentää, millä perusteella rajaukset ammattinimikkeistä on tehty ja miksi mukaan on valittu vain opetus- ja hoitoala? Invalidiliitto esittää, että sosiaali- ja terveydenhuolto tulee tässä mainita.

Lainsäädännön ulkopuolella ammattiryhmiä, jotka ovat työssään säännöllisesti yhteydessä lapsiin

Invalidiliitto haluaa tässä yhteydessä myös tuoda esille huolensa siitä, että lainsäädännön ulkopuolelle jää tällä hetkellä ammattiryhmiä, jotka ovat työssään säännöllisesti yhteydessä lapsiin ja joiden osalta rikostaustan selvittäminen olisi perusteltua. Terveydenhuollossa itsenäiset ammatinharjoittajat esimerkiksi lääkinnällisessä kuntoutuksessa, jotka voivat työskennellä pääasiallisesti vammaisten lasten kanssa (esim. KELA-terapeutit), eivät kuulu lain soveltamisalan piiriin. Lakia lasten kanssa työskentelevien rikostausta selvittämisestä sovelletaan mm. yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettuun palvelun tuottajaan (2.2 § 5 kohta). Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan palvelun tuottajana ei pidetä henkilöä, joka tuottaa terveydenhuollon palveluja itsenäisenä ammatinharjoittajana. Myöskään Vammaispalvelulain mukaisia vapaa-ajan taksimatkoja tai koulutaksikytyjä ajavilta autonkuljettajilta ei vaadita rikosrekisteriotetta.

Invalidiliitto vaatii, että vaikka lausuntopyynnössä pyydettiin pitäytymään annetussa lausuntokontekstissa, painavasta perustellusta syystä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittäminen laajennetaan koskemaan myös julkisesti korvattavien vammaispalvelulain

vaikeavammaisten kuljetuspalveluiden sekä sairausvakuutuslain perusteella korvattavien matkojen kuljettajan pätevyysvaatimukseksi. Tällä hetkellä kuljettajien lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittäminen tapahtuu pääasiallisesti vain koululais- ja päivähoitokuljetuksissa. Esimerkiksi Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala (sis. varhaiskasvatuksen) edellyttää rikosrekisteriotetta. Muissa Helsingin kaupungin järjestämistä vastuulle kuuluu ryhmämatkoissa, työ-, opiskelumatkoissa sekä vapaa-ajanmatkoissa rikosrekisteriotetta ei tällä hetkellä ole vaadittu.

Tosiasiassa yksin matkustavia vaikeavammaisia lapsia kulkee paljon myös muilla yhteiskunnan järjestämällä kuljetuksilla. Tyypillisiä tällaisia ovat muun muassa vammaispuolustajan mukaiset vapaa-ajan matkat harrastuksiin tai erityyppiset sairausvakuutuslain perusteella korvattavat terapiamatkat. Tietoomme on valitettavasti tullut tapauksia, joissa vaikeavammaisen lapsi on joutunut uhriksi taksinkuljettajan epäasialliselle kohtelulle. Vaikeavammaiset lapset ovat erityisen haavoittuvaisia ja riippuvaisia nimenomaan taksinkuljettajasta.

Invalidiliitto vaatii terveydenhuollon itsenäisten ammattinharjoittajien ja taksinkuljettajien, jotka ovat työssään säännöllisesti yhteydessä lapsiin, sisällyttämistä rikosrekisteriotteen esittämisvelvollisuuden piiriin.

Johtopäätökset

Lisäksi Invalidiliitto haluaa tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että rikostaustan selvittämistä koskeva selvittämisvelvollisuus tulisi saattaa pikimmiten koskemaan lisäksi vanhusten ja vammaisten kotona työskenteleviä henkilöitä. Näin esimerkiksi kotipalvelun sekä vammaisen työnantajan tai palveluntuottajan mahdollisuus selvittää henkilökohtaisen avustajan rikosrekisteritausta vahvistuisi.

Valvovat viranomaiset ovat useaan otteeseen kiinnittäneet huomiota kotona yksin työskentelyn aiheuttamiin erityyppisiin vakaviin valvontaongelmiin ja kotona työskentelyssä tapahtuviin laiminlyönteihin ja pahimmillaan rikoksiin. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ikääntyneet vanhuksat sekä ne vaikeavammaiset henkilöt, jotka joutuvat palkkaamaan työmarkkinoilta töihin henkilöitä työhön, jossa ei ole ammattipätevyysvaatimuksia. Ammattipätevyysvaatimuksen puuttuminen aiheuttaa lukuisten hoitoalalle liittyvien rekrytointiongelmien lisäksi hyvinkin kirjavaa työnhakijajoukkoa. Tiedossamme on useita tapauksia, joissa vammaisen ihminen on joutunut omassa kodissaan rikoksen uhriksi. Näiden tapausten ennaltaehkäisy olisi osittain mahdollista rikostaustan selvittämisellä rekrytoinnin yhteydessä. Lisäksi useissa kotiin annettavissa palveluissa käsitellään tavalla tai toisella avustettavan lääkkeitä, joka lisää myös alttiutta lääkkeiden väärinkäyttäjien tai muutoin huumausainerikoksiin syyllistyneiden hakeutumista alalle.

Invalidiliitto kannattaa sitä, että kansallisen lainsäädännön keinoin varmistetaan, että lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittuja henkilöitä ei voida valita ammatteihin, joiden harjoittamiseen liittyy säännöllinen yhteydenpitoa lapsiin.

Invalidiliitto kannattaa myös työnantajan oikeutta ja mahdollisuutta selvittää työntekijöiden rikostaustaa myös enintään kolme kuukautta kestävässä palvelussuhteissa. Lasten suojelun ja oikeuksien näkökulmasta esitetty muutos ennaltaehkäisee lasten hyväksikäyttöä ja osaltaan suojelee lapsia hyväksikäytöltä tilanteissa, joissa työntekijä on alle kolme kuukautta kestävässä työsuhteissa tekemisissä lasten kanssa.